

Geld 3

1. Pensioenen worden gefinancierd volgens het kapitaaldeckingsstelsel. Wat wordt hiermee bedoeld?

Gedurende je werkzame leven bouw je een pensioen op door iedere maand premie te betalen. Deze premie wordt gestort in een fonds. Dit fonds wordt belegd. Na het bereiken van je pensioengerechtigde leeftijd krijg je gedurende de rest van je leven een pensioen uitgekeerd uit dit fonds.

2. De dekkingsgraad van een pensioenfonds wordt berekend door uit te rekenen wat de contante waarde is van de toekomstige verplichtingen. Hoe bereken je van een toekomstige verplichting de contante waarde?

Stel dat een pensioenfonds over 10 jaar een bedrag van € 25.000,- moet uitkeren. Stel verder dat de rente 5% bedraagt. Je vindt de contante waarde van dit bedrag door te kijken welk bedrag je nu moet hebben om over 10 jaar € 25.000,- te krijgen als je het uitzet tegen 5% rente. Dit bedrag vind je als volgt:

$$\frac{25.000}{1,05^{10}} = 15.348, -$$

3. Leg uit dat wanneer de rente daalt de dekkingsgraad van de pensioenfonds verslechtert.

Bij een lagere rente is de contante waarde van een toekomstige verplichting hoger. Dit valt makkelijk in te zien door het sommetje uit de vorige vraag nog een keer te maken maar nu met 2% rente. Je krijgt dan:

$$\frac{25.000}{1,02^{10}} = 20.509$$

Het is duidelijk dat het pensioenfonds nu meer geld nodig heeft om aan dezelfde toekomstige verplichting te kunnen voldoen.

4. Welke mogelijkheden heeft het pensioenfonds om te zorgen dat ze weer de juiste dekking krijgt als de rente plotseling is gedaald?

Ze kan de premies die de werkenden moeten betalen verhogen of ze kan de pensioenuitkeringen verlagen.

5. Waarom is het verhogen van de pensioengerechtigde leeftijd zo gunstig voor de pensioenfonds?

Als je de pensioengerechtigde leeftijd verhoogt wordt de contante waarde van je toekomstige verplichtingen kleiner. Immers je hebt nu meer jaren om dit bedrag op te bouwen.

6. Geef een definitie van de dekkingsgraad van een pensioenfonds.

$$\text{dekkingsgraad} = \frac{\text{huidig vermogen pensioenfonds}}{\text{contante waarde toekomstige verplichtingen pensioenfonds}}$$

7. Hoe worden de staatspensioenen (AOW) gefinancierd?

De AOW wordt gefinancierd uit de huidige premies. De AOW die nu uitgekeerd moet worden wordt volledig gefinancierd uit de premies die de nu werkenden betalen. Dit noemen we het omslagstelsel.

8. Tussen de omvang van de staatspensioenen (AOW) en de particuliere besparingen bestaat een negatief verband. Geef hiervoor een verklaring.

Naarmate het pensioen dat mensen van de staat krijgen beter is geregeld (groter staatspensioen) zal er minder noodzaak zijn zelf te sparen voor later.

9. Leg uit hoe een lagere dekkingsgraad van de pensioenfondsen de intergenerationele solidariteit onder druk kan zetten.

We spreken van intergenerationele solidariteit als de ene generatie solidair is met de andere generatie. Als de dekkingsgraad daalt van de pensioenfondsen zullen die fondsen de premies voor de pensioenen verhogen. Maar als de premies nu worden verhoogd betalen jongeren langer die hogere premie dan ouderen dat doen. Dit betekent dat er een beroep wordt gedaan op de solidariteit van jongeren met ouderen. Immers van de jongeren wordt verwacht dat ze langer een hoge premie betalen om de pensioenuitkering van ouderen in stand te houden.

10. Leg uit hoe een rentedaling ook een positief effect kan hebben op de dekkingsgraad van de pensioenfondsen.

Als de rente daalt kan dat leiden tot een grotere groei van de economie. Immers de lage rente zal de investeringen stimuleren waardoor het BBP toeneemt. Bij een hogere groei zullen de winsten van bedrijven toenemen waardoor de aandelenkoersen zullen stijgen. Aangezien de pensioenfondsen ook in aandelen beleggen zullen zij meer koerswinst maken. Hun beleggingen zullen dus sneller in waarde stijgen. Dit betekent dat hun dekkingsgraad toeneemt.

11. In het antwoord op de vorige vraag werd er een negatief verband verondersteld tussen de rentestand en de koers van aandelen. Dit negatieve verband werd toegeschreven aan de stijging van het BBP. Is er nog een andere oorzaak te noemen voor dit negatieve verband?

Beleggers hebben verschillende mogelijkheden om hun geld te beleggen. Ze kunnen obligaties kopen waar ze rente over krijgen of ze kunnen aandelen kopen waar ze dividend (=deel van de winst) over uitgekeerd krijgen. Als de rente (op obligaties) daalt worden aandelen aantrekkelijker. Beleggers zullen derhalve meer aandelen gaan kopen waardoor de koers van aandelen zal gaan stijgen.

12. Waarom bestaat er een positief verband tussen de winstverwachting van een bedrijf en de koers van het aandeel van dat bedrijf?

Als de winstverwachting van een bedrijf toeneemt zullen de verwachte dividenduitkeringen stijgen. Dit zal vragers aantrekken. De vraag naar het aandeel zal dus toenemen en dus de koers van het aandeel.

13. Het stelsel van de sociale zekerheid in Nederland zorgt voor een zekere mate van inkomensherverdeling. Bij deze sociale zekerheid gaat het om sociale verzekeringen die met premieopbrengsten betaald worden en sociale voorzieningen die uit belastingopbrengsten betaald worden.

Daarbij kan sprake zijn van:

- herverdeling van inkomen tussen verschillende inkomensgroepen
- herverdeling van inkomen binnen één inkomensgroep

Wat verstaan we onder inkomensherverdeling.

De primaire inkomens zijn de inkomens verdiend met het ter beschikking stellen van productiefactoren. In de meeste landen mogen mensen dit primaire inkomen echter niet helemaal houden. Door het betalen van belasting en premies wordt een deel van dit inkomen afgestaan aan de overheid. De overheid geeft vervolgens een deel van dit ingehouden inkomen door in de vorm van uitkeringen aan anderen. We spreken dan van inkomensherverdeling.

14. Wat bedoelen we met de opmerking dat de hoogste inkomensgroepen netto betalende zijn en de lage inkomensgroepen netto ontvangers van sociale zekerheid?

Als we de inkomensontvangers verdelen in bijvoorbeeld 5 groepen van 20% en we delen deze groepen in op de hoogte van het verdiende inkomen dan zal je zien dat de laagste inkomensgroepen meer ontvangen aan sociale verzekeringen en sociale voorzieningen dan ze hebben betaald aan premies en belasting in het kader van de sociale zekerheid en dat de hogere inkomensgroepen juist meer hebben betaald aan premies en belasting (in het kader van de sociale zekerheid) dan ze hebben ontvangen aan sociale verzekeringen en voorzieningen.

15. Hoe kun je zien dat het bij de sociale zekerheid echt om een herverdeling van inkomen gaat?

Dit kun je zien aan het feit dat de netto ontvangsten van de lage inkomens precies gelijk zijn aan de netto betalingen van de hogere inkomens.

16. Stel dat de armste 20% een aandeel heeft in het totale primaire inkomen van 2,4%. De volgende 20% heeft een aandeel van 7,7%. De derde 20% een aandeel van 16,1%, de vierde 20% een aandeel van 26,3% en de rijkste groep een aandeel van 47,5%. Geef de coördinaten van de Lorenz-curve van de verdeling van het primair inkomen.

(20; 2,4), (40; 10,1), (60; 26,2), (80; 52,5), (100; 100)

Toelichting: De eerste groep verdient 2,4% van het totale primaire inkomen.

De eerste twee groepen samen (40%) verdienen $2,4\% + 7,7\% = 10,1\%$ van het totale primaire inkomen. De eerste drie groepen (60%) verdienen $2,4\% + 7,7\% + 16,1\% = 26,2\%$ van het totale primaire inkomen etc. etc.

17. Hoe zou je de ongelijkheid in dit land wat de primaire inkomens betreft in één getal kunnen uitdrukken?

Door het aandeel in het totale primaire inkomen van de hoogste groep te delen door het aandeel in het totale primaire inkomen van de laagste groep.

$$\text{Dus: } \frac{47,5}{2,4} = 19,8$$

18. Wordt het getal uit de vorige vraag hoger of lager als we rekening houden met de inkomensoverdrachten in het kader van de sociale zekerheid?

Dit getal wordt lager. Immers de laagste inkomensgroep is netto ontvanger terwijl de hoogste inkomensgroep netto betaler is. Het aandeel in het totale inkomen van de laagste groep wordt dus groter en dat van de hoogste groep lager.

19. Speelt solidariteit binnen de inkomensgroepen ook een rol?

Ook binnen de groepen speelt solidariteit een rol. Weliswaar is de hele groep een netto betaler of een netto ontvanger maar binnen de groep ontvangt niet iedereen. Sommige mensen betalen hun hele leven premies voor de sociale verzekeringen maar krijgen in dat kader nooit een uitkering. Wel heeft iedereen dezelfde zekerheid op een uitkering (als hem iets overkomt). In zoverre zou je kunnen zeggen dat de niet-ontvangers net zo goed profiteren.

20. In hoeverre is de verdeling van het vermogen van een land van invloed op de verdeling van het primaire inkomen van dat land?

Als iemand beschikt over vermogen kan dat zijn in de vorm van geld of in de vorm van goederen. Als iemand vermogen heeft in de vorm van geld kan hij dat geld beleggen en krijgt hij daar rente of dividend (winst) over. Zowel rente als winst is een vorm van inkomen. Heeft iemand vermogen in de vorm van (kapitaal)goederen dan kan er met die goederen geproduceerd worden en incasseert hij winst, een vorm van primair inkomen. Dus als het vermogen ongelijk is verdeeld draagt dat bij aan een ongelijke verdeling van het primaire inkomen.